

**BO'LAJAK O'QITUVCHILARDA INNOVATSION
PEDAGOGIK TAFAKKURNI SHAKLLANTIRISHNING
PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI**

*Termiz davlat Pedagogika instituti, "Amaliy psixologiya" kafedrası
katta o'qituvchisi, To'raxonova Mohinur Abdunazar Qizi*

Email: mohinur94@mail.ru

Annotatsiya: *Ushbu maqolada bo'lajak o'qituvchilarda innovatsion pedagogik tafakkurni shakllantirishning psixologik xususiyatlari tahlil qilingan. Innovatsion tafakkurning mohiyati, uni rivojlantirishga ta'sir etuvchi motivatsion, ijodiy va reflektiv omillar yoritilgan. Shuningdek, innovatsion fikrlashni rivojlantirish bosqichlari hamda amaliy shakllari – muammoli ta'lim, loyihaviy faoliyat, interfaol metodlar va reflektiv mashg'ulotlarning ahamiyati ko'rsatib berilgan. Maqolada o'qituvchi shaxsining ijodiy yondashuvi, refleksiyasi va emotsional barqarorligi innovatsion pedagogik tafakkurni shakllantirishda muhim omil sifatida asoslab berilgan. Tadqiqot natijalari ta'lim jarayonida bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy kompetensiyasini oshirishga xizmat qiladi.*

Kalit so'zlar: *bo'lajak o'qituvchi, innovatsion tafakkur, pedagogik tafakkur, psixologik xususiyatlar, ijodiylik, refleksiya, motivatsiya, kasbiy kompetensiya, ta'lim innovatsiyasi.*

Bugungi kunda ta'lim tizimida ro'y berayotgan tub islohotlar, raqamli texnologiyalar jadal rivoji va jamiyatning ijtimoiy-iqtisodiy yangilanishi o'qituvchidan yangicha fikrlashni, ijodkorlikni, pedagogik jarayonda innovatsion yondashuvni talab qilmoqda. Shu sababli, bo'lajak o'qituvchilarda **innovatsion pedagogik tafakkurni** shakllantirish muhim psixologik va pedagogik masala sifatida alohida o'rganishni taqozo etadi.

Innovatsion tafakkur - bu shaxsning mavjud muammolarga yangicha yondashish, yangilik yaratish, o'quv jarayonini samarali tashkil etish uchun kreativ fikr va zamonaviy texnologiyalarni qo'llay olish qobiliyatidir. Bo'lajak o'qituvchilar uchun bu sifat kasbiy tayyorgarlikning ajralmas komponentidir. Mazkur maqolada innovatsion pedagogik tafakkurning mohiyati, uni shakllantirish jarayonining psixologik asoslari, hamda bo'lajak o'qituvchilarda bu sifatlarni rivojlantirish yo'llari tahlil qilinadi.

Innovatsion pedagogik tafakkur - bu ta'lim jarayonida yangicha yondashuv, metod va texnologiyalarni ongli ravishda tanlash va ularni ijodiy qo'llay bilish qobiliyatidir. U an'anaviy pedagogik fikrlashdan farqli o'laroq, o'qituvchini "tayyor bilim beruvchi" emas, balki "bilim yaratuvchi" va "jarayon tashkilotchisi" sifatida shakllantiradi.

Psixologik nuqtai nazardan, innovatsion tafakkur **ijodiylik, refleksiya, motivatsiya va mustaqil qaror qabul qilish** komponentlarini o'z ichiga oladi. O'qituvchi innovatsion fikrlash orqali o'quvchilar shaxsini rivojlantirish, ularning ehtiyojlari va qobiliyatlarini hisobga olish, o'quv jarayonini muammoli yoki loyihaviy yondashuv asosida qurishga harakat qiladi.

Bo'lajak o'qituvchilarda innovatsion tafakkurni rivojlantirishda quyidagi psixologik omillar muhim ahamiyat kasb etadi:

1. **Motivatsion omil.**

Talabaning o'z kasbiga bo'lgan ichki qiziqishi, yangi bilimlarni o'zlashtirishga ehtiyoji innovatsion tafakkurning asosiy manbaidir. Innovatsion fikrlovchi o'qituvchi doimo yangilikka ochiq, mustaqil izlanishga moyil bo'ladi.

2. **Ijodiy faoliyat va divergent tafakkur.**

Psixologik tadqiqotlar (E. Torrens, J. Guilford) shuni ko'rsatadiki, ijodiy tafakkur — innovatsion faoliyatning asosi hisoblanadi. Talabalar mustaqil muammo hal qilish, loyihaviy ishlar, interfaol mashg'ulotlar orqali yangicha fikrlashni o'rganadilar.

3. **Refleksiya (o'z faoliyatini tahlil qilish).**

Innovatsion o'qituvchi o'z ishini tahlil qila oladi, natijalarni baholaydi, xatolarni ko'ra oladi va ularni tuzatish yo'llarini topadi. Reflektiv tafakkur o'qituvchining kasbiy o'sishini ta'minlaydi.

4. **Emotsional-intellektual barqarorlik.**

Yangi g'oyalarni ilgari surish jarayoni har doim stress, shubha va qarama-qarshiliklar bilan kechadi. Shuning uchun bo'lajak o'qituvchining emotsional barqarorligi va ijobiy psixologik muhit yaratish ko'nikmalari muhim ahamiyatga ega.

Innovatsion pedagogik tafakkurni shakllantirish jarayoni bosqichma-bosqich amalga oshiriladi:

1. **Axborotli-bilim bosqichi.** Talabalarda zamonaviy pedagogik va psixologik bilimlar, innovatsion texnologiyalar haqida tasavvur shakllantiriladi.

2. **Amaliy-tajriba bosqichi.** Talabalar amaliy mashg'ulotlarda, pedagogik amaliyotda innovatsion metodlarni qo'llashni o'rganadilar. Bu bosqichda psixologik mustaqillik va kreativ fikrlash shakllanadi.

3. **Reflektiv-ijodiy bosqich.** Talabalar o'z faoliyatini tahlil qilib, yangi metodikalar yaratishga harakat qiladilar. Bu bosqichda innovatsion tafakkur barqarorlashadi.

Bo'lajak o'qituvchilarda innovatsion tafakkurni rivojlantirish usullari

- **Muammoli ta'lim metodlari** – talabalarda mustaqil izlanish va tahliliy fikrlashni rivojlantiradi;
- **Loyihaviy faoliyat** – o'z g'oyasini yaratish va uni amaliyotga joriy etish imkonini beradi;
- **Interfaol metodlar (trening, debat, “aqliy hujum”)** – ijtimoiy-psixologik kompetensiyalarni kuchaytiradi;

- **Reflektiv tahlil mashg'ulotlari** – o'z fikrini tahlil qilish va baholash malakasini rivojlantiradi;
- **Axborot-kommunikatsion texnologiyalarni qo'llash** – talabaning texnik tafakkurini kengaytiradi.

Pedagogik-psixologik shart-sharoitlar

Innovatsion tafakkurni muvaffaqiyatli shakllantirish uchun quyidagi shart-sharoitlar zarur:

- erkin fikrlash va ijodiy muhitning yaratilishi;
- talabalar shaxsini hurmat qilish, ularning fikrini qadrlash;
- rag'batlantiruvchi motivatsion tizimni yo'lga qo'yish;
- o'qituvchining o'zi innovatsion shaxs sifatida namuna bo'lishi;
- zamonaviy o'quv texnologiyalaridan faol foydalanish.

Bo'lajak o'qituvchilarda innovatsion pedagogik tafakkurni shakllantirish — bu shunchaki yangicha metodlarni o'rgatish emas, balki **shaxsning ijodiy fikrlashini, tahliliy qaror qabul qilish qobiliyatini va reflektiv yondashuvini** shakllantirish demakdir. Innovatsion tafakkurga ega o'qituvchi har bir darsni yangi g'oya sifatida ko'radi, o'quvchilar bilan hamkorlikda ijod qiladi va ta'limni rivojlantirishga faol hissa qo'shadi.

Shunday ekan, pedagogik ta'lim tizimida psixologik tayyorgarlik, motivatsiyani oshirish, ijodiy muhitni shakllantirish va amaliy tajriba asosida innovatsion tafakkurni rivojlantirish bo'lajak o'qituvchining kasbiy kompetensiyasining muhim mezonini hisoblanadi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Karimov I.A. "Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch." – Toshkent: Ma'naviyat, 2008.
2. Ziyomuhammadov B., To'raqulov A. Pedagogik innovatsiyalar nazariyasi va amaliyoti. – Toshkent: Fan, 2019.
3. Abdullayeva D. Psixologiyada tafakkur jarayonlari. – Toshkent: TDPU nashriyoti, 2020.

4. Guilford J. P. "Creativity and its cultivation." – New York: Harper, 1959.
5. Torrance E. P. "Guiding creative talent." – Englewood Cliffs, 1962.
6. To'xtasinova M. Bo'lajak o'qituvchilarda ijodiy tafakkurni shakllantirish omillari. – Pedagogika va psixologiya jurnali, 2023, №4.